

პირველი გვერდიდან

ჩემი მრავალსართულიანი სახლის
ეზოში ვიღებდი ზუსტ და სრულ ინ-
ფორმაციას პირველი გამოცდების
აღიაქოთის, განცდების შესახებ. მშერ-
და კიდევ ც მეზობლებთან ჩამოსული ნა-
თესავების, რომლებიც ბრუნდებოდნენ „საგამოცდოებით“ ხელში, თავს იწო-
ნებდნენ და გაუჩერებლად უზიარებდ-
ნენ ნაცნობ-უცნობებს ჩაბარებული გა-
მოცდების ემოციებს. უცნაური დამთხ-
ვევა იყო, ჩემი ეზოს ბავშვების დიდი
ნაწილი თანატოლები ვიყავით და ყვე-
ლას შემდეგ წელს უნდა გვეცადა ბედი.
მალე გავიგეთ პირველი სტუდენტების
ვინაობა ნაცნობ-მეგობრებს შორის და
ეზოს ტალღასავით გადაურა კოდევ ერ-
თმა ინფორმაციამ: თსუ ახალციხის
ფილიალში სწავლა სამ სპეციალობაზე
დაიწყო, კონკურსი იყო საკმაოდ მაღა-
ლი, სტუდენტები კი გაახდნენ ახალგაზ-
რდები საქართველოს თითქმის ყველა
კუთხიდან... ინფორმაცია იყო საკმარი-
სი იმისთვის, რომ აქტიურად დაგვეწყო
მზადება გამოცდებისთვის მეორე მი-
ლებაზე, სექტემბრისთვის ეზოს ბავშვე-
ბი „გადავნანილდით“ კიდეც სამ სპეცი-
ალობაზე, მოვირგეთ აბიტურიენტის
სტატუსი და ასე გავატარეთ სკოლის
ბოლო და უნივერსიტეტის მოსამზადე-
ბელი უღამაზესი წელი.

აკანკალებული ხელით დაგრენერე განცხადება, რომლითაც ვითხოვდი, მიეღლოთ ჩემი საბუთები და ნება დაერთოთ გამოცდების ჩასაბარებლად. მივხვდი, რომ შეცდომა დავუშვი. ფოიეში მიმა-ვალ ბატონს ვთხოვვე ახალი ფურცელი. მან ჩემს განცხადებას გადასხედა, ფურცელი მომცა და თავისითვის ჩაილაპარაკა: როგორ შეიძლება, განცხადებას ვერ წერდე უშეცდომოდ და გინდოდეს უნივერსიტეტის სტუდენტობა, თან ფილოლოგობა. ძალიან შემრცხვა. კიდევ უარ მიუღწეველი მომეჩვენა სტუდენტობა, კიდევ უფრო სასურველი ამ კედლებში სნავლა. მისაღები გამოცდები ქალაქის მთავარ მოვლენად იქცა. მყვიდრდებოდა ქალაქში ახალი რეალობა, ჩნდებოდა საზოგადოების ახალი წევრები: პროფესურა და სტუდენტობა.

სტუდენტობა

მეამაყება უნივერსიტეტში სტუდენ-
ტის სტატუსით გატარებული თითოეუ-
ლი წელი. მეამაყება და ახლანდელი
გადმოსახედიდან პევრს ვფიქრობ, რა
განაპირობებდა, რა განსაზღვრავდა
იმას, რომ სტუდენტობა ცხოვრობდა
სრულფასოვანი, სავსე, საინტერესო
ცხოვრებით. რაც დრო გადის, ვრწმუნ-
დები უმთავრესში: თსუ ახალციხის
ფილიალის გახსნის პირველივე დღეე-
ბიდან უნივერსიტეტმა სტუდენტობას
შესთავაზა უმაღლესი ხარისხის
განათლება. ხელმძღვანელობის დამო-
კიდებულება იყო უკომპრომისო:
განათლების დონე უნდა ყოფილიყო მი-
საბადი.

ბი შეუძლებელს აკეთებდნენ, რომ
არაფერი მოგვკლებოდა.

თსუ ახალციხის ფილიალისთვის იქ-
ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი იქცა დედა-
უნივერსიტეტად ამ სიტყვების რო-
გორც გადატანითი, ისე პირდაპირი
მნიშვნელობით. ამას ორი მიზეზი ჰქონ-
და. ორივე მიზეზზე არაერთხელ
უსაუბრია ფილიალის მაშინდელ ხელმ-
ძღვანელს. პირველი იყო უნივერსიტე-
ტის ტრადიციების შენარჩუნება და მა-
თი დამკვიდრება მესხეთის საგანმანათ-
ლებლო კერაში. ამიტომ იყო, რომ მიუ-
ხედავად დასაწყისისა, ფილიალში გად-
მოვიდა დროისგან გამოყდილი, ღი-

კინოკადრებივით შემორჩა მესხსიერ-
რებას იმ ღირსეული ადამიანების ჩატა-
რებული ლექციები, რომელებიც სამწუ-
საროდ, დღეს ცოცხლები აღარ არიან:
კონსტანტინე კაკიტაძე, ვალერი სი-
ლოგავა, სერგო მელიქიძე, ვასილ კუზი-
ბაბაშვილი, მეგო ხრუანოვსკაია, ჯულე-
ტა გეგეშიძე და სხვები. საბეჭდინეროდ,
უნივერსიტეტის დერეფნებში ახლაც
ვხვდები იმ დიდებულ ადამიანებს,
დღესაც რომ აგრძელებენ თავიანთ
საქმეს. მათთან თითოეული შეხვედრა
ჩემს სტუდენტობასთან შეხვედრას ნიშ-
ნავს.

30 წლის წინ დაწყებული ჩემი სტუ-
დენტობა თსუ ახალციხის ფილიალში
სპეციალობაში მიღებულ განათლებას-
თან ერთად მოიცავს კიდევ ერთი სკო-
ლის დამთავრებას. ეს იყო სკოლა სიკე-
თისა, უანგარო მზრუნველობისა, ურ-
თიერთდახმარებისა, ურთიერთგატანი-
სა, გაჭირვების გაზიარებისა, ლტინსა
და ჭირში შეხიდებისა და, რაც მთავა-
რია, ულევი, ულევი სიყვარულისა. უნი-
ვერსიტეტის დასრულების შემდეგ მი-
ვიღე დიპლომი, ამ სკოლის დასრულე-
ბის შემდეგ კი „ვალდებულება“, მიღე-
ბული მადლი გავუზიარო სხვებს ზუს-
ტად ისე, როგორც გამიზიარეს ოდეს-
ლაც თვითონ.

მასხატისა და საქართველოს ისტორიაში
უნივერსიტეტისა საინტერესო და
წარმატებული ფურცლები დაცერა

შეორებ მიზეზად იქცა პირველივე
წლებში, როცა დედაქალაქიდან შორს
ჩამოყალიბებულ ფილიალს განსაკუთ-
რებით ესაჭიროებოდა ავტორიტეტის
მოპოვება, დამკვიდრება, თბილისიდან
სწორედ ის ლექტორები ჩამოდიოდნენ,
რომლებიც უნივერსიტეტში კითხუ-
ლობდნენ ლექციებს. ეს უნიკალური შე
საძლებლობა იყო, მას გრძენობდნენ და
აფასებდნენ ფილიალის სტუდენტები.

საბეჭინეროდ, 30 წლის განმავლობაში შეიცვალა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა უკეთესობისკენ. მოუხედავად ამისა, პრობლემები მაინც დარჩა და ისინი უნივერსიტეტის განვითარებისთვის სერიოზულ გამოწვევას წარმოადგენს. დღევანდელობიდან კიდევ უფრო ფასეული ხდება და მეტ პატივისცემას იმსახურებს საყოველთაოდ გამეცებული უკიდურესი გაჭირვების პირობებში სტუდენტებზე ზრუნვის მაშინდელი მასტერაბეგი. თსუ ახალციხის ფილიალში სტუდენტებს ჰქონდათ შექმნილი პირობები, რომელიც მათ უმრავლესობას სახლშიც კი არ მოგვივებოთა. ეს იყო მაშინდელი სწორი მენეჯმენტის დამსახურება, რომელიც ძნელი წარმოსადგენი არ არის, რას ასეთ მიმართა.

რის ფასად შილებეოდა.
სანთლის შუქზე ჩატარებული პოეზი
ის საღამოები, ლიტერატურული ხუთ-
შაბათობები, თბილისისაკენ იმ დროი-
სათვის ხიფათიანი გზა იმისათვის, რომ
თსუ-ს პირველ კორპუსში ერთ-ერთი
კოროფეს ლექცია მოგვესმინა, კონფე-
რენციები ახალციხეში და უნივერსიტე-
ტის გარეთ, შეხვედრები მწერლებთან,
საზოგადო მოღვაწეებთან, ომებით მი-
ყენებულ ტკივილთან გამკლავება, ახ-
ალგაზრდული შეხვედრები, ლონისძიე-
ბები, კონცერტები, საღამოები ქმნიდა
ჩვენს სტუდენტობას.

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ
ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତାବଳୀ

ფილიალი კადრების სამჭედლოდ იქ-
ცა არა მხოლოდ სხვადასხვა დაწესებუ-
ლებისთვის, არამედ თავად უნივერსი-
ტეტისთვის. არაერთი კურსდამთავრე-
ბული ემსახურება დღეს მას განსხვა-
ვებული პოზიციიდან. ზოგი მათგანი
ადმინისტრაციის კუთხით, ზოგი კი რო-
გორც პედაგოგი. რა თქმა უნდა, ეს ბუ-
ნებრივი პროცესია და მეტიც, უნივერ-
სიტეტის განვითარების საფუძველია.
ორივე პოზიცია მნიშვნელოვანია და
თავისი ემოციური დატვირთვა ახლაცა.
სტუდენტებით სავსე აუდიტორია...
კათედრასთან ერთი წამით შეჩერებუ-
ლი გულისცემა... მერე გულის გამძლავ-
რებული ბაგა-ბუგი, ისეთი, რომ გეში-
ნია, აუდიტორიაში მსხდომებმა არ გაი-
გონ, ამიტომ იწყებ ლექციას... საგულ-
დაგულოდ მომზადებული სალექციო
მასალა, სიტყვები თავისით მოდის, და-
ფაზე ასოები თავისით იწერება, ფიქრე-
ბი კი ... ფიქრებს უკრ იმორჩილებ. თა-
ვისდაუნებურად ის ლექცია გახსენდე-
ბა, თავად რომ გიტარებდნენ ამ თემა-
ზე. თვალწინ დაგიდგება ლექტორი,
ხმაც კი ჩაგესმის. აგრძელებ ლექციას,

თითქოს შის ხათევაძს იძეორებ... უხე-
ბურად თვალი გარბის იმ ადგილისკენ,
სადაც თავად იჯექი და გატრუნული
უსმენდი პროფესორს. თან გამაღებით
იწერდი წითელ ბლოკნოტში, რომელიც
ერთდროულად ყველა საგნის ლექციე-
ბის ჩანაწერს იტევდა. ახლა იმ მერხთან
სხვა ზის... ცქმუტავს და აშკარაა,
ლექციის დასრულებას ელოდება. იმას
წითელი ბლოკნოტი არ აქვს, არც ლექ-
ციას იწერს. იაზრებ, რომ არც შენ ხარ
ის პროფესორი... ბრუნდება რეალობა. ა
ცნობიერებ, რომ ორივეს, შენც და იმ
„მოუსვენარ“ სტუდენტსაც წინ გაქვთ
ყველაფერი. უნდა დაიმსახურო, უნდა
მოიპოვო ნდობა. დაახლოებით ასეთი
იყო სტუდენტებთან პირველად შეხვედ
რის ემოცია, პირველად ჩატარებული
ლექცია.

ეს განვითარებული, უკი ცალკედონის მიერ მომავალი დროისა, —
თლა. უნივერსიტეტი დარჩა სივრცედ,
სადაც არ გრძნობ თასის მარტო. შენი
ლექტორი აგრძელებს შენს აღზრდას,
უკვე თანამშრომლის სტატუსით. ახალ
პოზიციიდან სხვაგვარი ჩანს უნივერსი
ტეტი. კიდევ უფრო უღრმავდები ამო-

საცნობად და თითქოს ისედაც მშობლი-
ური კედლები სხვაგვარად ახლობელი
ხდება. უნივერსიტეტის პირველი რექ-
ტორი იმ იდეის შენარჩუნების გარან-
ტად რჩება, რომელიც გახსნისას იტ-
ვირთა საგანმანათლებლო კერამ. პასუ-
ნისმგებლობა იზრდება, მოვალეობა
ასევე ათკეცდება, ბევრ შრომას და ხში-
რად დაღლამდე მუშაობას ითხოვს,
თუმცა... სტუდენტებთან თითოეულ
შეხვედრას ახლავს უდიდესი ბედნიერე-
ბა. დახარჯული ენერგია ბუმერანგი-
ვით ბრუნდება.

უნივერსიტეტის განვითარებაში თავისი განუმეორებელი ადგილი და როლი აქვს ახალქალაქში არსებულ მე-3 კორპუსს, სადაც 2002 წელს გაიხსნა თსუ ჯავახეთის ფილიალი პროფესორ მერაბ ბერიძის ხელმძღვანელობით. კიდევ ერთი უნივერსიტეტის დასრულებას უტოლდება ის გამოცდილება, რაც თსუ ჯავახეთის ფილიალში მუშაობაში შემჩინა.

2012 წლიდან, უნივერსიტეტის რე-ორგანიზაციის შემდგომ, გაერთიანდა ახალციხესა და ახალქალაქში არსებული ორი უმაღლესი სასწავლებელი და ჩამოყალიბდა სამკებელ-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. 10 წელი იარსება თსუ ჯავახეთის ფილიალმა

(შემდგომში ახალქალაქის უმაღლესი დაწესებულება-კოლეჯი) დამოუკიდებლად. სირთულეების მიუხედავად, ეს დრო აღმოჩნდა საკმარისი, რომ... სახელი დაეკმაყიდრებინა და მოსახლეობის ნდობა მოპოვებინა.

დღეს ახალქალაქის მესამე კორპუსში კვლავინდებურად ხორციელდება სასწავლო პროცესი და ეს იმ ხედვის დამსახურებაა, რომელიც უნივერსიტეტში დღემდე არსებობდა.

30 ଫ୍ଲାଇ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ

ძნელია, შეაფასო სამცხე-ჯავახეთის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის 30-წლია-
ნი არსებობის მნიშვნელობა და, ამავდ-
როულად, ძალიან მარტივია, მარტივია
იმ თვალსაზრისით, რომ ხელისგულზე
დევს ის უამრავი სიკეთე, რაც უნივერ-
სიტეტის არსებობამ განაპირობა. ზოგი
მათგანი საქვეყნო მნიშვნელობისაა,
ქვეყანას აძლიერებს, ზოგს რეგიონის
თვალსაზრისით აქვს გავლენა, ხელს
უწყობს რეგიონის განვითარებას და
წინსვლას. ბევრმა კი კონკრეტული
ადამიანების ბედი შეცვალა სასიკე-
თოდ. შეფასება რთული კი ერთადერთი
მიზიზითა, შეუძლებელია ჩამოთვალი
და სრულად გაიაზრო უნივერსიტეტის
ფუნქციონირების შედეგები.

და მაინც...
30 წლის შემდეგ უნივერსიტეტს აქვს
უმაღლესი განათლების სამიერე საფუძველ-
რის პროგრამები. ჰყავს სუთი დოკტო-
რის აკადემიური ხარისხის მქონე კურს-
დამთავრებული. წარმატებით ახორცი-
ლებს პროფესიული განათლების პროგ-
რამებს. სწავლობს 2000-მდე სტუდენტი

და 7000-მდე კურსდამთავრებული, რომლებიც რაც დრო გადის, მით უფრო ეთანხმებან პირველი კურსდამთავრებულების მოსაზრებას, რომ მათ დაამთავრეს „სიყვარულის უნივერსიტეტი“.

მაღლობა თითოეულ ადამიანს, ვინც საქმით, კეთილი სიტყვითა თუ თანადგომით დღემდე ხელი შეუწყო უნივერსიტეტის აწილო არის:

სიტყვებს გამოვთავოთა.
30 წლის შემდეგ გაანაგრძობს არსე-
ბობას სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი რომ კორპუსით ახალ-
ციხეში, მესამე კორპუსით – ახალქა-
ლაქში. სახელმწიფოს მიერ დაფინანსე-
ბული პროექტის ფარგლებში რეაბილი-
ტირდება მეოთხე კორპუსი, მაგრამ ეს
უკვე შემდგომი 30 წლის ისტორიაა.

დღედაც ენის კვირაულის ფარგლებში, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებისა და აპარატის ური პერსონალის-თვის ფილოლების მეცნიერებათა ღონისძიებება, აროვესორება დასტანციულად დაიკითხება საჯარო ღირებულებაზე – „მაგული, ენა, სარწყმულოება“. გთავაზოგთ საუჩრის ქირითად ნაცილს.

„მამული, ენა, სარწმუნოება“ – ქართველი ერის იდენტობის განჩ-საზღვრელი ეს კონცეფცია, მეათე საუკუნიდან მოყოლებული, ფორ-მულას ვერ გასდევთ მთელ ქარ-თულ სამყაროს, ქართულ სოცია-ლურ და კულტურულ-სააზროვნო სივრცეს. საისტორიო წყაროებისა და ლიტერატურულ მემკვიდრეობის მიხედვით ამ საქმეში საგანგე-ბოდ უნდა დასახელდეს ფარნაზაზ მეფის ლვანილი და წვლილი. ქართუ-ლი ენის სტატუსთან დაკავშირებით, ისტორიკორის გადმოვცემს ფარ-ნავაზის ეპიკაში საქართველოს გა-ერთანაბის შედეგად ფარნავაზის დამსახურებას სახელმწიფო ენის ჩამოყალიბების საქმეში: „ფარნა-ვაზბა განაცხოვრი ენანი ქართული და აღრიარ იზრახებოდა სხვაი ენაი ქართლსა შინა თვინიერ ქართული-სა“, რასაც ძალაინ დიდი მნიშვნ-ელობა აქვს, რადგან, როგორც ამ ციტატიდანვე შეიძლება შევნიშ-ნოთ, საქართველოში მანამდე, ქარ-თული ენის გარდა, სხვა ენებიც გა-მოიყენოდა, რასაც თუნდაც ის გარემოება მოწმობას, რომ ფარნავა-ზის ეპოქას თითქმის 4 საუკუნეზე მეტით დაიკილებული არმაზის ბი-ლინგვური წარწერას დარიოსათვეს საერთაშორისო ენის სტატუსით ანიჭია მისართულებრივით

დამოუკიდებელი საქართველოს
არსებობის პერიოდში ქართული
ენის სტატუსი აღდგა და მას ხანს-
ტიტუციურად მიენიჭა სახელმწიფო
ენის სტატუსი. კრისტიან 2011 წლის
21 თებერვალს მიღებულ იქნა დე-
მოქარისული საქართველოს პირვე-
ლი კონსტიტუცია, რომელიც სა-
ქართველოს სახელმწიფო ენად
ქართულს აღიარებდა. რაოდნენ საკ-
ვირველიც უნდა იყოს, მე-20 საუკუ-
ნეში, 1978 წლამდე, საბჭოთა კავში-
რის არსებობის პირობებში, ქარ-
თულ ენას კონსტიტუციით ჰქონდა
სახელმწიფო ენის სტატუსი. 1922
წლის 25 თებერვალს, დამოუკიდებ-
ლობადაკარგული საქართველოს,
უკვე საბჭოთა სოციალისტური
ეროვნულ დაწესებულებებში. პრობ-
ლემისადმი დამოუკიდებულება იყო
ერთსულობაზე.

მთავრობა მოლაპარაკებებს
ანარმობებდა მოსკოვთან, საიდანაც
დადგინდით ხემი არ მოდიოდა.
პროექტის მიღების დღეს, ეს იყო
1978 წლის 14 აპრილი, გამართა
დიდი დემონსტრაცია. შეიცვალა
75-ე მუხლის მინარს, კონსტი-
ტუციის პროექტში შევიდა ცვლი-
ლება და ქართული ენის სტატუსი
უცვლელი დარჩა, ე.ი. შენარჩუნდა
სახელმწიფო სტატუსი, რაც ძალი-
ან დიდი მონაბივარი იყო; ქართულ
ენას, ფაქტობრივად, ძალიან დიდი
საფრთხე დაემუქრა და იგი გადა-
ლაციულ იქნა ქართველი ერთ-

სულოვნებითა და შეუპოვარი
ბრძოლით.

საზოგადოებრიც და დოკუმენტ
ტურ პარაროვბიც და თავული ენისა
სტრატეგისა თოაბაზე კამათ და-
კავშირებით, კერძოდ წრეზე, რო-
მელმაც წამოსნია 75-ე მუხლის
პრობლემა, არსებობს განსხვავე
ბული მოსაზრებები. გაგაცნობთ
სამ თვალსაზრისს. ასახელებენ მა-
შინდელი ინტელიგენციის წარმო-
მადგენლებს და კონკრეტულ პი-
როვნებებს, ნოდარ წულებისირს,
აკაკი ბაგრაძეს, ივანე ჯავახიშვილის
სახელობის თბილისის სახე-
მინიჭი უნივერსიტეტის სტუდენ-
ტებს. მეორე თვალსაზრისს მი-
სედვით, მაშინდელი ცენტრალუ-
რი კომიტეტის სხდომაზე გამოით-
ქვა მოსაზრება, ხომ არ ენინააღმდე-
გებოდნენ რომელიმე მუხლს და
ხომ ყველაფერი წესრიგში იყო. იქ-
ნებ 75-ე მუხლს დაკვირვებოდნენ
ლეგენდასავით გავრცელდა, თოთ-
ქოს, დეური დეველოპმენტისგან მო-
დიოდა ეს თვალსაზრისი. შემდეგში
კიდევ ბევრი რამ ლეგენდით შეიმო-

**„მამული, მნა, საჩემათვაა“ – მართვალ
ქის პანაკეგლები ჭობარება**

ବେଶ୍ଟାନ ପ୍ରେସ୍ରିଟିକ୍
ଓଲିଏଲିମ୍ବାନାରୀ ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପାଇଁ

პარალელურად მიმდინარეობდა მთავრობის სესია, რომელზეც უნდა გადაწყვეტილიყო ქართული ენის სტატუსის ხედი. აქცენტი მხოლოდ 75-ე შეარჩეულზე კეთიდებოდა. სესიის მიმდინარეობას საზოგადოებრად თავისი ისმენდა. ერთი რამ მინდა აქ აღვნიშნო, სესიაზე გამომსვალეობა სიტყვაბმიც შეინიშნებოდა, რომ ყველანი ძალიან ღელავდნენ. ირგვლივ, მთავრობის სასახლის ეზოში, მაშინდელი ალექსანდროვის ბალის მიმდებარე ტერიტორიაზე, ყველგან ჯარი იყო ჩამდგარი. ძალიან დიდი საშიროება არსებობდა, რომ 1956 წლის 9 მარტის ტრაგედია გამოირჩებულიყო, მაგრამ არავის ეშინებოდა. ხალხის გამოსკვლამ, სტუდენტების აქტიურობამ განახორცია ის, რომ კონსტიტუციის 75-ე მუხლი შეიცვალა და ქართულმა ენამ შეინარჩუნა სახელმწიფო ენის ლიკი, „კირიელებისონის“ ბერძნულად წარმოთქმა მთელ მართლმადიდებლურ სამყაროსთან კავშირს მიუთითებდა. ამ დროიდან მიყოლებული, ერთიან სახელმწიფოს ფორმულასავით ჩაიყყალიბებულ კომპონენტებად გვევლინება „მაშული, ენა, სარწმუნოება“.

საინტერესოა, რომ მე-19 საუკუნეში, სახელმდობარ 1861 წელს, 23 წლის ილია ჭავჭავაძემ (ამას საგანგებოდ აღვნიშნავ) დაწერა თავისი პირველი პუბლიცისტურ-ლიტერატურული სტატია – „ორიოდე სიტყვა თავად რევგაზ შალვას-ძის ერისთავის კაზლოვითგან“, „შემლილის“ თარგმანზედა, „რომელშიც ქართველი ერისათვის უაღრისად მნიშვნელოვანი, კონცეპტუალური პროცედურა დასვა: რა სულიერი საზრდო უნდა მიეწოდებოდეს და როგორ უნდა მიეწოდებოდეს ქართველ ერს. სტატიას თავსარულო შემთხვევი სიტყ

სტატუსი. სესიის საბოლოო გადაწყვეტილების მისამენის შემდეგ გაც ალროტოვანებულ ხალხს დაშლა არ უნდოდა. ყურადღებას გავამახვილებ იმაზე, როდიდან დაინტერეს ქართველი ერის იდენტობის კონცეფციის განსაზღვრა – „მამული, ენა, სარწმუნოება“.¹ ფარნავაზიდან მოყოლებული მამული და ენა გაუთიშავად წარმოიქმნდა, ხოლო როდესაც სარწმუნოებრივი თვალსაზრისით ქრისტიანობა საქართველოში სახელმწიფო რელიგიური გამოცხადდა, ქრისტული ენა არა მხოლოდ სახელმწიფო და საურთიერთობო ენად დარჩა, არმედ მან ლიტურგიული ფუნქციაც, ნირვალოცვის შესრულების ფუნქციაც შეიძინა. ამან ბევრად უფრო მაღლა ასწია მისი როლი იმიტომ, რომ ქართული ენის სოციალურაცია გააღმირდა, უფრო მეტად გამოვლინდა. ამიტომ საქართველოს გაქრისტიანიზმიდან მოყოლებული, თანაბათანობით ყალიბშებები იდეოლოგია: „მამული, ენა, სარწმუნოება“. იგი პირველად ასე ფორმულასავით ჩამოქნილი, ჩამოყალიბებული და რომელზეც შეიძლება აბინილუტურად ყველაფერი გამოიირევას. რასაც კი ადამიანი გაიაზრებს, რა არ სებიძე, რომ ქართულმა გამამ სრულდად ვერ გამოხატოს, მასტერიულყალიბშიც ჩამოაყალიბებს ყოველივეს. ამდენად, ქართული ენა ცოცხალი ენაა, იგი მაღალმხატვრულად გამოხატავს ყოველ აზრს და დაუმახანჯებლად, შეურყონელად გადმოსცემს ყველაფერს, რასაც ის შენიშვანეს და დაინახავს. ქართული ენა მდიდარად და თავისი შინაგანი თვესაბეჭით არის მსოფლიო ენა, – ასე შეაფასა ნიკო მარმა ქართული ენა. რას გვამცნობს დიდ მეცნიერის ეს მოსაზრება? გვეცნება იმას, რომ ქართულ ენას უდიდესი შესაძლებლობები აქვს. სხვას ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, სხვა ენებში ერთი ბერის გამოხასატავად ზოგჯერ სამი ასოს დანერას საწილა. ქართულს ამგვარი რა არ სჭირდება. ის, რაც ჩარმოთქმის, ქართულად პირდაპირ ინერება. მსოფლიოში იმგვარი მეორე ენა არ მოიპოვება, პირდაპირ ყველა ასო-ბერა რომ ემთხვეოდეს ერთმანეთს.

გამოითქმული გახსლავთ გიორგი მერჩეულის თხზულებაში „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“. გიორგი მერჩეულებ აღნიშნა: „ქართლად ფრაადი ქუჯავანია ალიკაცხებისა ცაშინი ქართულია ენითა ქამი შეინირვის და ლოცვაი ყოველი აღსარულების, ხოლო კორიელებისონ, რომელ არს „უფალო წყლობა ყვე“, გინათუ „უფალო შეგვიწყვალებ“, ბერძულად ითქვემის“. დავაკვირდეთ – „ფრაადი ქუჯავანი“ ის მხარეა, სადაც ქართულად სრულდება სალმრთი ლოტურგი და ქართლად იწოდება, ე.ი. ჩამოყალიბდა, ფრმულად ჩამოიქნა სახელმწიფოს არსებიბის სამი კომპონენტი: „ქართლი“, „ქართულითა ენითა“ და „უმი შეიწინოვის“. მაგრამ საქართველო ხომ ნანილია მსოფლიოსი? ამიტომ ჰაგიოგრაფი მწერალი საქართველოს ქრისტიანულ სამყაროსაგან მონცვეტილად ვერ წარმოაჩენდა და ეს ლიტერატურულ პროცედურებიც უნდა ასახუ-

ბატონი ვალერი სილოვანა ჩევენი
კათედრის გამგე იყო. ის მოვიდა
მაშინ, როდესაც პირველი სემესტრ
რის გამოცდებს ვაბარებდოთ. ვი-
ფიქრეთ, თბილისიდან დამსწრეა
ჩამოსულიოთ. ჩავაძარეთ გამოცდა,
ბატონი ვალერიც გეესწრებოდა.
გვითხრა, მე აღიროთვანებული
დაგრჩი თქვენი ჯგუფის პასუხებით
და ამიტომაც გადავწყვიტე, თქვენ-
თან ვიმუშაოთ.

ლებიც კანონდიოდნებს ხევთანა, აა
ადგიოზე დაგვეცნენ. ზურაბ კე-
პაძის ლექციები მასხველ, რომელ-
საც არა მარტო ჩვენ, სხვებიც ესწ-
რებოდნენ. ფილოლოგების დეანი
ბატონი კატე კატიტაძე იყო. ჩემი
გოგოებისკენ არ გამოიხედოთო,
ასე ხუმრობდა ხოლმე. პატარა უნი-
ვერსტეტი იყო და კველანი ვიც-
ნობდით ერთმანეთს. ამიტომ, სწო-
რად დაერქვა პირველ კრებულს
„სიყვარულის უნივერსიტეტი“. ჩვე-
ნი სტუდენტების ერთი ნაწილი
ახალციხეში გათხოვდა, დაქორწინ-
და და აქვთ დარჩა.

სტუდენტური ცხოვრება იყო ძალიან საანტერესო. ქირით ვცხოვრობდით ყველანი. მგონი, სულ 130 სტუდენტი ვიყავით. ფაქტობრივად, ყველანი ვიცნობდით ერთმანეთს, მითუმეტეს – ჰუმანიტარები.

ბიბლიოთეკაში, პირველ ეტაპზე, ბევრი წიგნი არ იყო. ყველა მასანა ვლებელი ცდილობდა, შეეცსო ბიბლიოთეკა წიგნებით, ზოგს თბილისი გეტრენიდან. მთავარ დატვირთვა ჯალავის ბიბლიოთეკაზე მოდიოდა, იქ მივდიოდთ და რიგში ვიდექით, რომ გვესარგებლა წიგნებით. მოვილაპარაკებდით ხოლო – ჯერ რამდენიმე კაცი ვიმუცადინებდით, მერე სხვა ჯაგუფი მეცადინეობდა. მეორე კურსიდან ამოქმედდა ჩვენთან საზრისათა და გონიერამახვილთა კონკურსისა. აქაც ჩართულები ვიყავთი სტუდენტები და ადმინისტრაციას ერთად, წარმომარცვებს ვმართავდით. ფეხბურთის გუნდიც ჩამოვაყალიბებით. ვთამაშიბდით რაიონის პირველობზე.

სასწავლო პროცესი დიდი გაჭირებების პერიოდს დაემთხევა, 90-იან წლებში საკი პურის შოვნაც კი ჭირდა. არიგებდნენ პურს, მანქანით მოჰქონდათ ხოლმე ჩევნს სასალილში და სტუდენტებსაც გვაძლევდნენ. არასიღდეს დამავიზუდება პროფესიონალ-მასწავლებლების სიკეთე, რაც მაშინ გამოაღმდენეს – ისინი კუთვნილ პურს სტუდენტებს გვითმობდნენ. შეიძლება საერთო საცხოვრებელში ერთი პური ჰქონდათ, ჩევნ ხომ არ ვიცოდით, მაგრამ ჩევნ მანიც გვაძლევდნენ. ამას ვერც ერთი ჩევნი მეგობარი ვერ დაივინებს. ამიტომაც, ვყველანი ძალიან გვიყვარს. ნებისმიერ ჩემს თანაკურსელს რომ ჰყითხოთ ჩევნს პროფესიონალ-მასწავლებლებზე აზრი, ყველა იტყვაში, რომ ღირსეული დამინანდება არიანთ. არასოდეს სუტექმოთ, პროფესიონალმა კარგი ნისანი რატომ არ დამინერალი. ჩევნ ვიცოდით, რომ უნდა გვესწავლა და გსწავლობდით კოდეგაც.

მართავდით ოფიციალურად, მაგრამ საუბარში ვაქბობდით, რომ ოთარი პაპამ უნდა წაგვიყვანოს წრაქტიკაზე. ყველა მასწავლებელი ძალიან მნიშვნელოვანი იყო წევნოვის, ყველა დეკანი... აქ გავიხარდე და თითქოს ვიცი, კედლები როგორ სუნთქავს. რომ შევეხები აოლმე, ასე მგონია, ვიცი, მას რა უნდა.

მერე უკვე დამამთავრებელი გა-
მოცდები იყო, ხუთი წლის შემდეგ.
ზოგიერთი ჩვენგანი სასპირანტოდ
უნდა დავეტოვებინეთ. ბევრი ნი-
ჭიერი ახალგაზრდა იყო, მაგრამ იძ-
ღვნა და გარეობრივი ცხოვრება, ბევრი
რა და ცოდნის და სამეცნიერო კარიე-
რაზე. პერსექტივისას ვერ ხედავდნე-
ას ამეცნიერო კარიერაში. ამიტომაც,
ცეკვრმა აღარ მოისურვა სამეცნიერო
კარიერა, თორმეტ დარწმუნებული
კარ, ყველა წარმატებული მეცნიე-
რი იქნებოდა. მე მინდოდა მეცნიე-
რი გავმზდარიყავი, ჩვენს ფაკულ-
ტეტზე კიდევ ვასილს უნდოდა. ის
კოტა გვიან შემოგვიერთდა ასპი-
რანტურაში. ვასილმა თავდაპირვე-
ლად ჩააბარა თსუ-ში, მერე იქ აღარ
დაგრძელდა. გადმოვიდა ანდრია
თორმეტის უნივერსიტეტში და იქ და-
სასრულა.

ჩვეულება გვასხავთ და მომავალი რომელიმე არ მომავალი ათავსული შევისა და რომელმაც აურქებული იცოდა. ბატონიმა არჩინის მა შემომთავაზა, დამეტეულავებინა თავშა, კერძოდ თურქი ისტორიკოსის ჯემალ გოგჩეს ნაშრომი „ოსმალების სამართლებრივი მდგომარეობა კავკასიაში“ (ნიგნი 1510 წლიდან 1801 წლამდე საქართველო-ოსმალების ურთიერთობების პერიოდს მოიცავდა). სადიპლომო ნიშრომი კავკასიონ-ეს ნიგნი თურქებულ ენაზე

ჩევნთან ეს ახალგაზრდა, უნდა, რომ გააგრძელოს სწავლა ჩევნთან ჩემი ხელმძღვანელობით. ბატონმა თა-მაზმა შემომხედა, რომ იდა იქნა. დაუბახეს სწავლულ მდივანს, რო-ელმაც დოკუმენტაციის ჩამონათ-ვალი მომზადა და შემდეგ ჩამრიცხეს კიდევაც სამეცნიერო ხარისხს მა-ძიებლად, ეს იყო 1997 წელი. წავიდე სათანადო მიმართვა. ასე ვიზუშავე ბატონი მიშას ხელმძღვანელობით უშუალოდ თურქეთის ისტორიის სპეციალობით. დავიწყე თემაზე მუ-შაობა. ბატონმა მიხეილმა მირჩია, რომ მემფუძავ 1918-1921 წლების პერიოდის თურქულენოვან მსა-ლაზე, რადგან ეს სიახლე იყო ქარ-თული ისტორიოგრაფისთვის. 2002 წელს დისტაციის დაცვის შემდეგ, ჩევნს უნივერსიტეტში გა-ვარძილო მუშაობა. ასეთი იყო ჩე-ვნის მუშაობა.

კაგორელებურაობა. ასეთი იყო ჩე-

ახლა თურქეთთან ურთიეროთ-ბებს მინდა შევეხო იმიტომ, რომ ჩვენი უნივერსიტეტი იყო ერთ-ერთი ქართულ უნივერსიტეტებს შორის, ფილიალებს შორის პროველი, ვისაც სერიოზული სამეცნიერო კონტაქტი ჰქონდა საზღვარგარეთის უნივერსიტეტებთან. მოგახსენეთ, რომ ჯერ კიდევ ჩემი სტუდენტიბის პერიოდიდან, გარკვეულზებულ დართული ვიყავა თურქეთთან ურთიერობების ხან თარჯიმისას ასასტენტებს, ხოლო, თარჯიმიანის დოკონზებს, ხოლო, როდესაც საზღვარი (ვალეს საკონტროლო-გამტარი ჰუნტი) გაიხსნა, 1995 წლიდან, ჩართული ვიყავა საქართველო-თურქეთის ოფიციალური დელეგაციების მოლაპარაკებების დონეზე. 1996 წლიდან კი თვითონ გავხდი ამ შეხვედრუბის წამყავანი თარჯიმანი. ვმუშაობდი ორ უცხო ენაზე, მართალია, ქართველი, რუსი და თურქი მესაზღვრეების შეხვედრა ტარდებოდა, მაგრამ პირველ ეტაპზე პროტოკოლი რუსულად და თურქულად დგებოდა. აქედან გამომდინარე, მე მიწევდი ერთ ენაზე მუშაობა, რუსულ-თურქულად. დღედაღმა ვმეცადინეობდი, დახვეწენ თურქული ენა. სტუდენტების პერიოდში სულ თურქული გაზითები მქონდა. პირველ შეხვედრიდან ჩამოვიტანე პირველი გაზითი. ოთახში, სადაც ვცხოვრობდი, კედელზე ეს გაზე-თბილი გავაკარი. მქონდა სამხედრო ლექსიკონი, რუსულ-თურქული ლექსიკონები. რუსულის ცოდნამ

მოგონებაში უნივერსიტეტი

ალიან წამნია წინ თურქული ენის
დახვენაში.

1999 წელი იყო, მახსოვრები ჩვენი უნივერსიტეტის ანსამბლი მიემგა- ავრცელდა ერაყში. მაშინ მე ვთარ- გიმნობდი და ნაცნობობა მქონდა ურქეტის მსახის ფურცელოვანი არ- გელოთან, არტანის გურჯინიასთან და ასე შემდეგ. ოურქებს წესი აქვთ სეთი - ყველა დიდ გზაზე მინიჭნე- ბები აქვთ. მაგალითად, „ყარსის ავაკასიის უნივერსიტეტის ვეტე- რინარიის ფაკულტეტის“, „რექტორა- ტებიც გადავიღეთ. მერე საპასუხო ვიზიტით უნდა ჩამოსულიყო ყარსის და არტანის დელეგაცია ჩვენს უნი- ვერსიტეტში. 30 დეკემბერს ეს ხალ- ხი ჩამოვიდა, საინოვნებით ვუმას- პინძლეთ, ვისაუბროთ და დავგეგმეთ კონფერენცია. ბატონი ვალერი ამ საქმის დიდოსტატი იყო. ჩენგან სამუშაო ჯაფუფში ბატონი მერიბი, ბატონი ვალერი და მე ვიყავი. იმათი მხრიდანაც სამი კაცი იყო.

ალმა სოფელში არის შემდუღებელი, იქ უნდა ნახვიდეთ. სამმა კაცა ა წვალებით მანქანა მიყვიყვანეთ შექამდგ. შემდუღებელს სიცხე ჰქონდა. თქვა, ჩემს ვაჟსაც შეუძლიაო მისი გაკეთება. წავედით, სოფლის ლილშიც ვნახეთ მისი ვაჟი. ისე ძალინ დაადუღა ამ ბიჭმა, რომ პედალი ლილესადა მოირაობდა. ბატონმა მეტაბმა 10 დოლარი აჩუქა. გავაგრძელეთ გზა. ჩავედით დაბინძებისას. ისისაუბრეთ და დავვეგემეთ, ერთობლივი კონფერენციები უნდა ჩაგვეტარებინა. გეგმაც შევადგინეთ. ნაწლი იმათ დარჩათ, ნაწლი, ასე ვთქათ, შავი სამუშაო, ჩვენ ნამოვიდეთ.

2000 წელს ბატონმა ნეჯათიმ ვალავ მიგვიწიგია. იქ დიდი კონფერენცია ჩატარდა, რომელსაც ესწერებოდა ან გარდაცვლილი თურქეთის პრეზიდენტი სულიმან დემირელი. „მშვიდობიანი კავკასიისთვის შემდეგ ურთიერთობები მანი მესხიძე იყო და ახლაც არის ჩართული, ასწავლის სტუდენტებს ქართულა. თურქელ უნივერსიტეტებთან ურთიერთობა, ახალციხის ინსტიტუტის დროს, როდესაც რექტორი იყო ქალბატონი თინა გელაძეოლი, კიდევ გავაფართოვეთ, რადგან გამოცდალება გვქონდა, საფუძველა გვქონდა ამისი. ართვინის უნივერსიტეტიც ჩაერთო ამ საქმეში. ამ საქმეში მოგვეხმარა, ასევე, ჰალის გოზფინარი, მასწავლებელი ჩევრი უნივერსიტეტის, ჩაერთო ახლადგახსნილა არტანის უნივერსიტეტი, სხვა უნივერსიტეტები. ასე, რომ ეს წრე გაფართოვდა. ვფიქრობ, რომ ჩვენს უნივერსიტეტში ეს ხაზი არ მოიძლება.

